

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Видатні імена та події

**Олександр Єгорович
Ковальов:
біобібліографічний покажчик
до 75-річчя з дня народження**

Глухів
Глухівський НПУ ім. О. Довженка
2023

УДК 016:929:[74 – 057.4 (477)]«1948/2023»

К 56

*Затверджено до друку вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол № 3 від 1 листопада 2023 р.)*

**Керівник видавничого проєкту:
ректор, доктор історичних наук, професор Олександр КУРОК**

Укладачі:

**доктор педагогічних наук, доцент Андрій ГРИЦЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент Валентина СОБКО,
кандидат педагогічних наук, доцент Тетяна ЗЕНЧЕНКО**

Олександр Єгорович Ковальов : біобібліогр. покажчик до 75-річчя з дня народження / Кафедри теорії і методики початкової освіти й історії, правознавства та методики навчання Глухівського нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проєкту О. І. Курок ; уклад.: А. П. Гриценко, В. О. Собко, Т. Ф. Зенченко]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. 54 с. : фото. («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»).

У біобібліографічному покажчику висвітлено основні етапи життя, творчу, науково-дослідну, педагогічну діяльність провідного митця України, доцента Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка О.Є.Ковальова. Видання призначено науково-педагогічним працівникам, викладачам, аспірантам, здобувачам освіти, широкому загалу читачів.

УДК 016:929:[74 – 057.4 (477)]«1948/2023»

ISBN 978-966-376-117-6

© ГНПУ ім. О. Довженка, 2023

ПЕРЕДМОВА

Бібліографічний покажчик присвячено видатному українському художнику та митцю, вченому, педагогу, доценту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка **Олександрю Єгоровичу Ковальову**.

Мета покажчика – ознайомити читача з життям і творчою діяльністю, представити основні мистецькі та наукові праці відомого художника й педагога, основні твори та наукові розробки якого пов'язані з культурним надбанням Сіверщини, зображенням давніх князівських та гетьманських столиць – Глухова та Новгород-Сіверського.

До покажчика увійшли дані біографічного характеру, бібліографічні відомості про основні художні та мистецькі твори, навчальні посібники, наукові статті та тези доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах, публікації про О. Є. Ковальова. Представлені джерела охоплюють період із 1984 року до сьогодення. Матеріал розташований в хронологічній послідовності, а в межах кожного року – за алфавітом публікацій.

Для зручності використання покажчик забезпечено довідковим апаратом – іменним покажчиком співавторів праць доцента О. Є. Ковальова.

Усі бібліографічні описи виконано мовою оригіналу відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила. ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи.

Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Слова та словосполучення скорочено відповідно до ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила».

Бібліографічний покажчик буде цікавий митцям, художникам, здобувачам освіти, аспірантам, викладачам, науковим співробітникам, фахівцям у галузі історії, мистецтва та педагогіки.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні читачі, у ваших руках – нове видання серії «Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка». За своєю значущістю – особливе.

Кожен бібліографічний покажчик – завжди важлива подія в науковому житті нашого закладу вищої освіти. Покажчик мистецьких творів та наукових праць Олександра Ковальова виданий до 75-річчя від дня народження та 50-річчя творчої та науково-педагогічної діяльності як у стінах нашого педагогічного вишу, що за цей час для нього став рідним, так і поза його межами.

Ніхто не пізнає дороги, якщо її не пройдено... Тернисті шляхи митця, який шукає, помиляється, перемагає і знаходить, не зрівняти ні з чим. А поєднання педагогічного, творчого та наукового шляху – лише погляд за сподіваний горизонт життєвих здобутків. Далеко не кожному, хто спробував торувати свою стежку одночасно в різних галузях, це вдавалося. Успішний початок не завжди віншується професійним результатом. Проте після подоланої важкої дороги наукових пошуків титанічна праця приносить свої плоди, винагороджується мистецькими творами, картинами, статтями, значним авторитетом серед однодумців та опонентів у науковому й мистецькому світі.

Запропоноване вашій увазі наукове видання – не просто спроба створити черговий бібліографічний покажчик праць авторитетного діяча та педагога, а, передусім, відзначити ювілейні дати, посвідчити і зафіксувати його здобутки та досягнення. Адже зроблене і досягнуте людиною не проходить без сліду. Безперечно, високомистецькі твори Ковальова О. Є. та ґрунтовні напрацювання з дослідження методики викладання декоративно-прикладного мистецтва в закладах загальної середньої освіти вже стали надбанням вітчизняної науки, визнаються методистами і митцями. Результати багаторічної праці відповідальної і талановитої людини, митця,

педагога Олександра Єгоровича на освітянській ниві в стінах нашого «сивочолого красеня» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка проросли в душах тисяч вдячних здобувачів освіти, закарбувалися назавжди в їхній пам'яті, а для більшості стали справжнім дороговказом у професійній діяльності вчителя початкових класів та образотворчого мистецтва.

Структура покажчика передбачає наявність таких основних розділів:

1. Основні етапи життя та діяльності Олександра Єгоровича Ковальова.

1.1. Життєпис: крок за кроком.

1.2. Творчість: крок за кроком.

1.3. Затишне сімейне коло.

1.4. Нагороди.

2. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини.

3. Творчі роботи Олександра Єгоровича Ковальова.

4. Бібліографія наукових праць доцента О. Є. Ковальова.

5. Література про життя, творчу, наукову та громадську діяльність О. Є. Ковальова.

6. Джерела інформації, використані у покажчику.

Звісно, пропонований покажчик не є повним та досконалим. І не тільки тому, що укладання біобібліографічного покажчика є дуже кропіткою і складною працею. Коли ми маємо справу з такою всебічною особистістю, як Олександр Ковальов – художником, педагогом, методистом, прекрасною людиною, – охопити всі аспекти його багатогранної діяльності просто неможливо.

Керівник видавничого проєкту:
в. о. ректора Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
доктор історичних наук, професор
Олександр Іванович Курок

**Доцент (1995),
завідувач кафедри естетичного виховання (1998-2000),
«Заслужений працівник народної освіти України» (1998),
доцент кафедри педагогічної творчості (2000-2009),
доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
(з 2009 і донині)**

ОСНОВНІ ЕТАПИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ Олександра Єгоровича КОВАЛЬОВА

ЖИТТЄПИС: крок за кроком

Олександр Єгорович народився 3 вересня 1948 року в селі Гірки Новгород-Сіверського району Чернігівської області на берегах чарівної річки Десни.

У 1966 р. закінчив училище декоративно-прикладного мистецтва № 14 у місті Івано-Франкове Львівської області.

1966 – 1967 рр. – учитель образотворчого мистецтва та праці у

Камській

восьмирічній школі

Чернігівської

області.

1967 р. –

учитель малювання

у містечку Сосниця

на Чернігівщині.

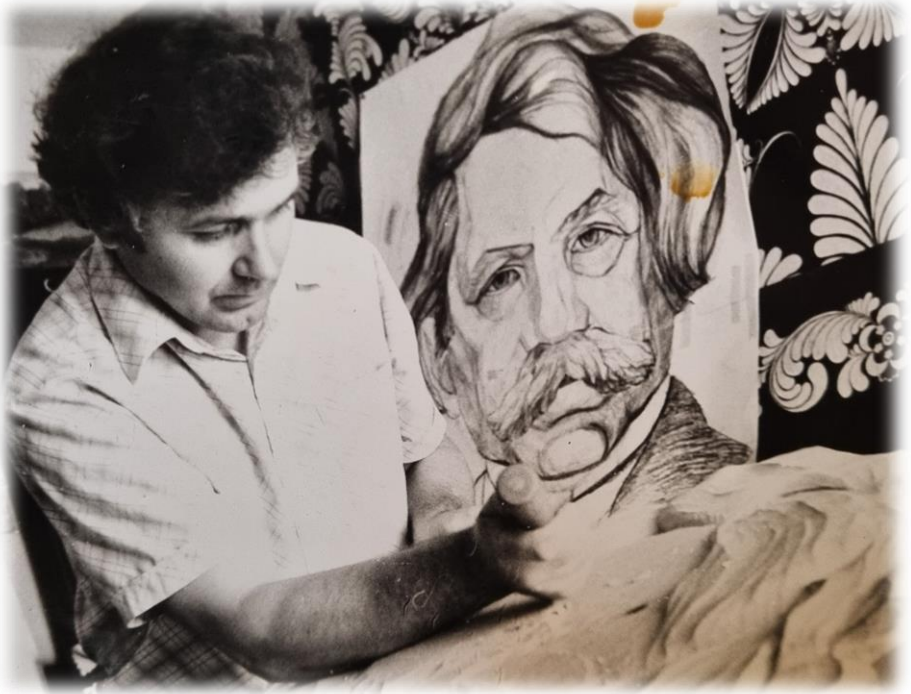
1967 – 1969 рр. – служба в лавах радянської армії, активне заняття творчістю.

1969 р. – вступ на художньо-графічний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

1973 р. – одержання диплома та направлення до Глухівського державного педагогічного інституту, де незадовго до цього проходив педагогічну практику.

1973 – 1978 рр. – початок викладацької діяльності у Глухівському державному педагогічному інституті на посаді викладача образотворчого мистецтва.

1978 – 1995 рр. – старший викладач кафедри педагогіки.

1995 – 1998 рр. – доцент кафедри естетичного виховання.

1998 – 2000 рр. – завідувач кафедри естетичного виховання.

2000 – 2009 рр. – доцент кафедри педагогічної творчості.

Із 2009 р. – доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

ТВОРЧИСТЬ: крок за кроком

Викладач все більше поринав у вивчення історії декоративно-прикладного мистецтва полісько-сіверського регіону України, вивчав народні ремесла. На основі його досліджень і методичних розробок створено центр народознавства «Калинові криниці».

Над експозиціями працювали історики і краєзнавці, філологи і художники університету під керівництвом Олександра Ковальова.

*Декоративна таріль Глухів 19 століття.
Розпис, різьблення.*

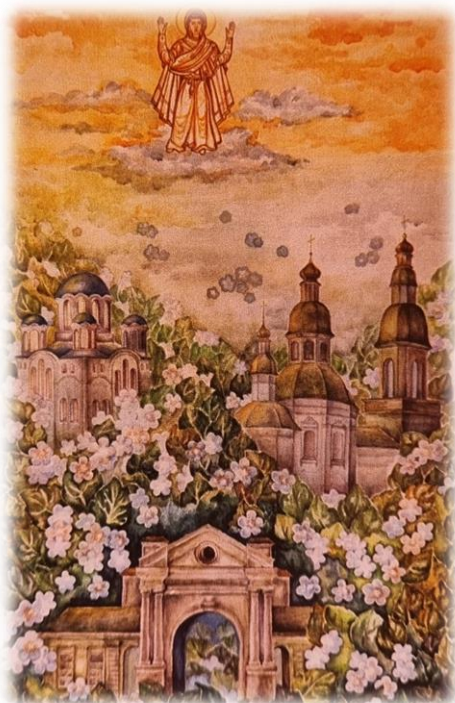
У «Калинових криницях», як образно і поетично було названо центр, зібрані всі види декоративно-прикладного мистецтва Сіверщини, головні обереги придеснянського краю – зразки рушників і писанок, картини, гончарські речі – словом, розмаїття предметів побуту, археологічні знахідки з глибин століть.

Народознавчий центр постійно поповнюється новими експонатами, зокрема творчими роботами митця Олександра Ковальова та його вихованців.

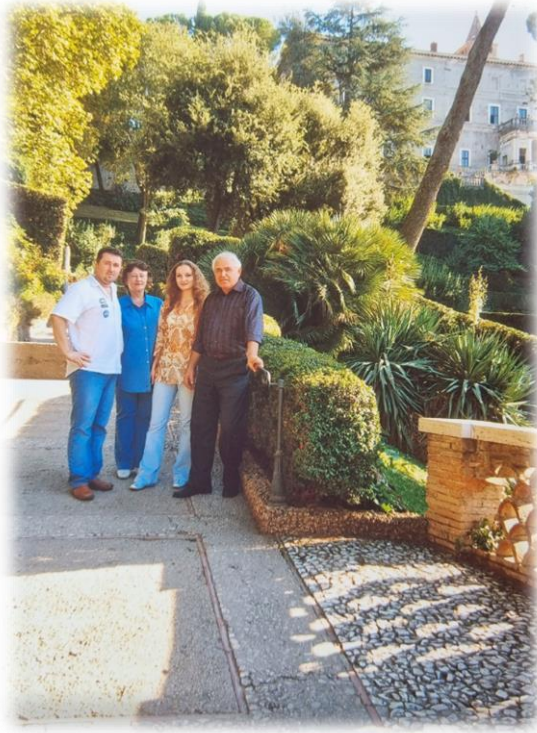
Досліджуючи декоративно-прикладне мистецтво рідного краю, багато часу митець віддав творенню «фірмового», глухівсько-сіверського рушника на зразок знаменитого крелевецького. Однак той же хрестик «горить» на ньому по-глухівськи, рушникова «графіка» представлена повнотою місцевих сюжетів, у барвистих орнаментів вплетено види Глухова, пам'ятки культури і архітектури: красень університет, глухівські храми – Миколаївська церква, Трьох Святих Анастасій, Спасо-Преображенський храм, Тріумфальна арка, інші.

Глухівська Оріанта. Акварель, розпис.

ЗАТИШНЕ СІМЕЙНЕ КОЛО

Першими і кращими помічниками у творенні сучасних зразків

народного мистецтва стали дружина

Олександра Василівна,

донька Надія,

син Олександр.

В сім'ї, окрім Надії, усі – Олександрі. Як

кажуть прихильники таланту Олександра

Єгоровича, це ім'я

приносьть Ковальовим творчий успіх.

50 років клопіткої, плідної мистецької та

педагогічної діяльності

репрезентовано в популяризації декоративно-прикладного мистецтва Полісько-Сіверського регіону в численних виставках, конкурсах, вернісажах й розкрито у науково-методичному посібнику Олександра Ковальова «Декоративно-прикладне мистецтво». Олександр Єгорович – учасник понад 50 міських, обласних, усеукраїнських та міжнародних художніх виставок творів декоративно-прикладного мистецтва.

НАГОРОДИ

- ❖ знак «Відмінник народної освіти України» (1984),
- ❖ Почесна грамота Фонду культури України;
- ❖ грамоти Академії педагогічних наук України,
- ❖ дипломи Національного експоцентру України (ВДНГ).
- ❖ Диплом I ступеня МОН України за перемогу в X Міжнародному конкурсі молодих дизайнерів «Україна квітуча – 2018» (керівник проєкту).

Славні ювілеї видатного митця Глухівщини

3 вересня 2023 року знаний в Україні митець Олександр Єгорович Ковальов відзначив 75-й день народження. До того ж, початок вересня ознаменувався півстолітнім ювілеєм його плідної діяльності на педагогічній ниві.

Колектив Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка долучився до урочистостей вшанування доцента кафедри теорії та методики початкової освіти Олександра Єгоровича, які проходили в залі засідань спеціалізованої вченої ради – одній із найкрасивіших аудиторій університету, до оформлення якої **видатний** митець доклав частинку власного таланту, душі і зусиль: стіни прикрашено рушниками, виконаними в так званому «Глухівсько-Сіверському» стилі, ескіз яких було розроблено саме талановитим Олександром Ковальовим. У цій залі наче відчувається подих історичного минулого університету як культурно-освітнього центру регіону, створено потужну академічну атмосферу, в якій відбуваються заходи різного рівня та засідання наглядових та вчених рад, ректорати, захисти дисертаційних робіт, загальноуніверситетські урочистості.

Ювіляра тепло вітали колеги, друзі та учні...Перший проректор Університету Марина Хроленко

пригадала, як, завдячуючи майстру, в студентські роки стала моделлю для портрета в національному стилі. Директор навчально-наукового інституту педагогіки та психології Андрій Шерудило відзначив не лише велику творчу спадщину майстра, але й значну науково-виставкову діяльність. Високу оцінку професійній педагогічній діяльності Олександра Єгоровича на кафедрі теорії і методики початкової освіти висловила завідувачка кафедри Валентина Собко, Людмила Бірюк, завідувачка кафедри педагогіки та психології початкової освіти, поринула у спогади про свій перший вдалий досвід оформлення дитячої книжки – завдання викладача Ковальова, яка стала переможною в конкурсі з-поміж інших студентів. До вітального слова долучилися друзі й однодумці: колишній голова Глухівської районної ради Микола Васько, колишній генеральний директор Національного заповідника «Глухів» Сергій Слесарєв, колеги-викладачі Микола Гурець та Іван Дедіщев.

Усі говорили про таланти, скромність і людяність видатного митця, який народився на берегах оспіваної Олександром Довженком Десни, а розвинувся й був реалізований у виші, де Довженко навчався.

Це тепер Олександр Ковальов – заслужений працівник освіти України (1999), доцент (1998), «Відмінник освіти України» (1985), а також засновник центру народознавства «Калинові криниці», автор трьох книг-посібників із декоративно-прикладного мистецтва Сіверщини. Саме він розробив оригінальні композиції художніх вишивок, аплікацій, витинанок, з головною тематикою – Глухів, Сіверщина, Університет... А ще він – автор багатьох живописних картин, скульптур з дерева на теми рідного краю.

Творчі роботи видатного художника неодноразово експонувалися на художніх виставках у Глухові, Сумах, Києві, здобули визнання на виставках в Українському фонді культури.

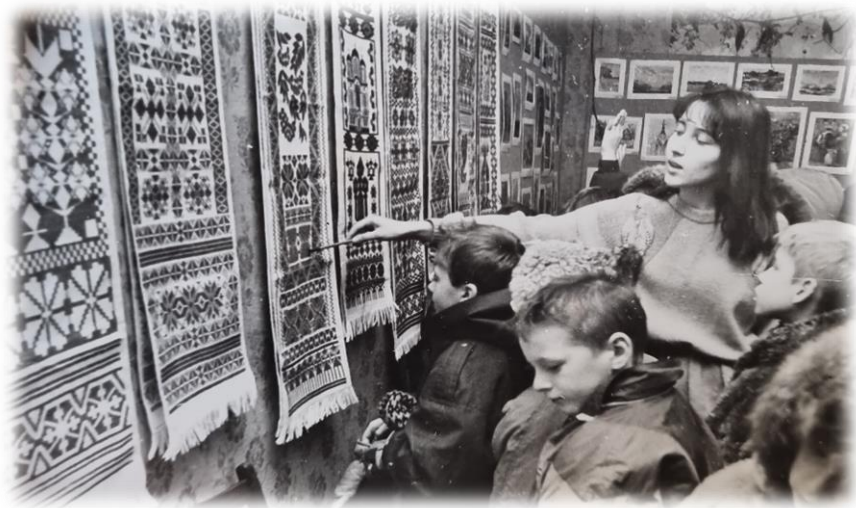
Багатогранна палітра творчого ужитку Олександра Ковальова повниться з кожним днем. Витоки його плідної творчості – з берегів зачарованої Десни... Бо народився і провів дитинство Олександр Єгорович саме на березі цієї чарівної річки.

Майструвати маленький Сашко вчився біля батька – вправного сільського тесляра. Вечорами тулився до матері, Галини Іванівни, дивився, «як вона вишиває-вимальовує сонце на полотні, а на килимах загоряються багряні калинові грона». Після закінчення семирічки в

рідному селі вступив до училища декоративно-прикладного мистецтва № 14 у м. Івано-Франкове Львівської області.

Після завершення навчання у 1966–1967 навчальному році працював учителем образотворчого мистецтва та праці у Камській восьмирічній школі Чернігівської області. Пізніше переїхав до Сосниці, де був призначений учителем малювання у школі, а вже восени був призваний до лав Збройних Сил. За свідченням самого Олександра Єгоровича, тут помітили його талант та дозволили молодому сержанту займатися творчістю. Саме в майстерні, де висіли написані картини, путівку для розвитку таланту дав генерал округу, який вирішив відвідати молодого художника. Завдяки його підтримці військова служба Ковальова тривала не до листопада, а лише до травня 1969 року з направленням для подальшого навчання.

У серпні того ж року Олександр вступив на художньо-графічний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. І знову допомогла випадковість: педагогічну практику вдалося проходити в Глухівському державному учительському інституті. Як згадує сам ювіляр, «коли вперше зайшов до аудиторії, то перші декілька хвилин просто стояв, знітившись перед сотнею пар дівочих очей – майбутніх учительок». Але відразу відчув

підтримку і потребу в спілкуванні, лише через півгодини помітив, як його з інтересом слухають студентки. Його працю та талант було визнано, втім молодий практикант кілька днів думав, чи варто йому взагалі бути викладачем-лектором, чи зможе...

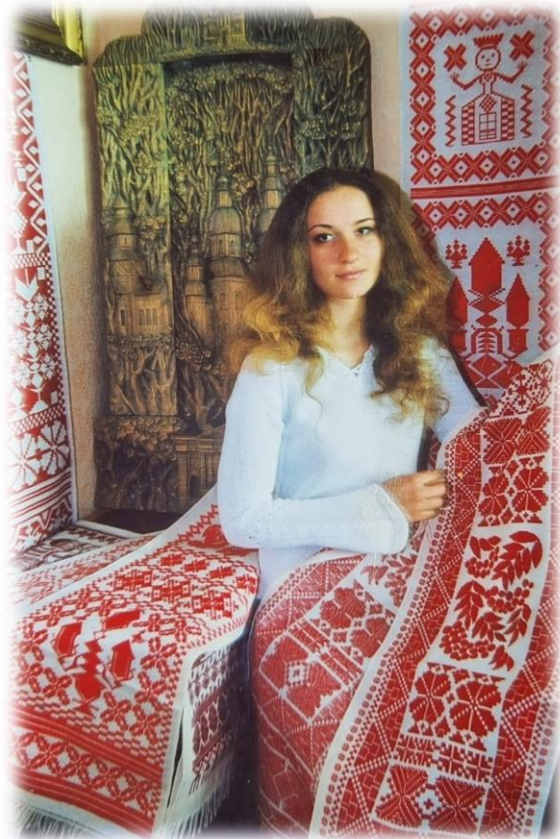
І таки став ним, бо одержав підтримку та лист-запрошення на роботу до вишу в древньому Глухові... Із 1973 року трудова діяльність та творчість Олександра Єгоровича Ковальова нерозривно пов'язана з Глуховом і університетом.

На початку професійної діяльності молодий викладач дуже хвилювався. І лише підтримка студентів, колег та керівництва на той момент Глухівського державного педагогічного інституту імені С. М. Сергєєва-Ценського надихнули його, надали відчуття впевненості й потрібності: Олександр Єгорович завжди відрізнявся підвищеною вимогливістю, передусім, до себе, на перший погляд, суворістю і прискіпливістю до студентів, але великою добротою та емпатією до них. Молодий викладач образотворчого мистецтва навчав майбутніх учителів малювати, бачити, створювати прекрасне.

Край мій Сівєричина. Дерево, різьблення, тонування.

Перші професійні кроки молодого викладача збіглися із активною підготовкою до 100-річчя глухівського педагогічного вишу. До його професійних рекомендацій з дизайну території прислухався тодішній ректор педагогічного інституту Іван Тихонович Качан. Багато емоцій та переживань довелось пережити майбутньому митцю в процесі розроблення ескізу значка до 100-річчя закладу вищої освіти. Не відразу визнали його задум, було багато творчих дискусій, але, зрештою, саме ідея Олександра Єгоровича була реалізована.

Уже наступного року одержав Почесну грамоту від Республіканського дому самодіяльної творчості, з 1977 по 1980-й щороку, у 1984 та 1986 роках нагороджувався Почесною грамотою Глухівського державного педагогічного інституту. У 1982 та 1984 роках отримав Диплом та Почесну грамоту Сумської обласної ради профспілок.

Далі визнання ширилося: у 1985 році Олександр Ковальов був відзначений відомчою нагородою

Міністерства освіти Української РСР «Відмінник народної освіти України». Період з 1985 по 1991 роки ознаменувався активною участю в дев'яти республіканських художніх виставках «Людина і світ» у

Києві під егідою дирекції виставок Співки художників України. За картину «Щастя» нагороджений Почесною грамотою оргкомітету Республіканської художньої виставки, присвяченої 40-річчю Великої Перемоги.

Сам митець завжди надихається старовинними пам'ятками архітектури, а витонченість пензля шліфує з орієнтуванням на народну культуру й досвід відомих майстрів. З роками художницька палітра збагачувалася. Митець поринав у вивчення історії декоративно-прикладного мистецтва полісько-сіверського регіону України, вивчав народні ремесла.

На основі його досліджень і методичних розробок у Глухівському педагогічному інституті було створено Центр народознавства «Калинові криниці», над експозиціями якого працювали історики і краєзнавці, філологи і художники університету під керівництвом Олександра Ковальова.

У «Калинових криницях», як образно і поетично було названо центр, вдалося зібрати всі види декоративно-прикладного мистецтва Сіверщини, головні обереги придеснянського краю – зразки рушників і писанок, картини, гончарські речі – словом, розмаїття предметів побуту, археологічні знахідки з глибин століть. Народознавчий центр постійно поповнюється новими експонатами, зокрема творчими роботами митця Олександра Ковальова та його вихованців.

Досліджуючи декоративно-прикладне мистецтво рідного краю, Олександр Ковальов багато часу віддав творенню «фірмового», глухівсько-сіверського рушника на зразок знаменитого крелевецького. Начебто знайомий, уже традиційний хрестик «палахкотить» на ньому по-глухівськи, рушникова «графіка» представлена повнотою місцевих сюжетів, в барвистих орнаментах – види Глухова, пам'ятки культури і архітектури: красень університет, глухівські храми – Миколаївська церква, Трьох Святих Анастасій, Спасо-Преображенський храм, Триумфальна арка, інші.

Але поряд із мистецькою діяльністю зароджувалася наука... Олександр Єгорович пригадує, як надихнув його на написання першого посібника в середині 1990-х років академік Федір Овчаренко. Він завітав в інституті до його майстерні, ознайомився з полотнами та запропонував описати досвід, запросив до Києва.

З грудня 1995 року О. Ковальов – доцент кафедри естетичного виховання. Багатим на відзнаки став 1998 рік: художнику та викладачу було присвоєне вчене звання доцента, Почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України». У лютому цього ж року Олександр Єгорович обійняв посаду завідувача кафедри естетичного виховання, а у 2001 році перейшов на викладацьку діяльність доцента кафедри

педагогічної творчості. Його лекції, лабораторні та практичні заняття з методики викладання образотворчого мистецтва, а особливо з фахових дисциплін (рисунок, живопис, декоративно-прикладне мистецтво, скульптура) завжди відзначаються високим науково-педагогічним рівнем.

Доволі емоційно та поетично оцінив діяльність О. Ковальова відомий глухівський журналіст та поет Микола Єроха в одній із своїх публікацій «З різцем і пензлем»: «Роки роботи в інституті Олександр Єгорович вважає періодом творчих удач, зростанням мистецької майстерності. Різцем і пензлем художник створив десятки картин, портретів. У його творах знайшли відображення військово-патріотична тема, митцю владно підкорились і живописні пейзажі поліського краю, і колоритні портрети...»

Викладач та художник у 1999 році призначався членом журі Всеукраїнського конкурсу в номінації "Образотворче мистецтво", "Учитель року – 99" у Севастополі, наступного року Міністерством освіти і науки України був призначений головою державної екзаменаційної комісії Барського педагогічного училища на Вінниччині.

У 2004 році Олександра Ковальова відзначили Почесною грамотою Президії Українського фонду культури. 2007 року увійшов до Спілки дизайнерів України. Також цього року був нагороджений Дипломом II ступеня організаційного комітету Всеукраїнської

виставки-форуму книги. Двічі його діяльність була відзначена Національною академією педагогічних наук України: у 2009 році Грамотою, а через п'ять років – Подякою Президента НАПНУ Василя Кременя. Саме з 2009 року Олександр Ковальов продовжує обіймати посаду доцента кафедри теорії і методики початкової освіти

2018 року творчий студентський проєкт під керівництвом Олександра Єгоровича був відзначений Диплом I ступеня на міжнародній виставці «Квітуча Україна». Також цього року, він як керівник проєкту став переможцем X Міжнародного конкурсу молодих дизайнерів «Україна квітуча – 2018», одержавши диплом I ступеня Міністерства освіти і науки України. Ще тоді він був учасником художньої республіканської виставки «Барви України» у Києві, а в 2021 році – виставки декоративно-ужиткового мистецтва «У барвистім вінку з хлібом на рушнику» в рамках обласного фестивалю народної творчості «З любов'ю до тебе, рідний краю!», присвяченої 30-й річниці незалежності України.

У талановитого майстра надійний тил та прекрасна родина. Першими і кращими помічниками у творенні сучасних зразків народного мистецтва стали дружина – Олександра Василівна, донька

– Надія, син – Олександр, Як бачимо, в сім'ї, крім Надії, усі – Олександрі. Це ім'я дійсно приносить Ковальовим творчий успіх. Адже і чоловік Надії, яка зараз працює вченим секретарем Національного заповідника «Глухів», також Олександр Мірошніченко, історик, науковий співробітник заповідника, дослідник та громадський діяч (зараз захищає Україну в лавах ЗСУ),

Отже, півсторіччя клопіткої, плідної мистецької та педагогічної діяльності Майстра репрезентовано в популяризації декоративно-прикладного мистецтва Полісько-Сіверського регіону в численних виставках, конкурсах, вернісажах й розкрито у науково-методичному посібнику Олександра Ковальова «Декоративно-прикладне мистецтво».

Олександр Єгорович – учасник понад 50 міських, обласних, усеукраїнських та міжнародних художніх виставок творів декоративно-прикладного мистецтва. Окрім того, він є автором понад 30 наукових праць та автором навчально-методичних посібників з грифом Міністерства освіти і науки України. Першим у 1997 році таким посібником стала «Методика викладання декоративного мистецтва у початковій школі». З-під пера вченого та митця вийшли навчально-методичні посібники «Декоративно-прикладне мистецтво у школі. 1–7 класи» (2006), «Образотворче мистецтво у школі» (2019) та 300-сторінковий «Малюнок з натури, декоративний малюнок, тематичний малюнок, бесіда».

У розмовах з колегами та студентами Олександр Єгорович постійно наголошує, що одним із найвідповідальніших завдань щодо збагачення суспільної духовності є відродження національної культури, найбільший скарб якої – у феномені самобутнього народного мистецтва і мудрості його творення: «лише через освіту, через чисті, прозорі, мов калинові криниці, дитячі серця ми маємо реальний шанс відродити культурні цінності української нації».

Материнство. Дерево, різьблення.

Маємо відзначити, а про це говорили й друзі та колеги, які від душі віншували ювіляра на урочистостях, талановита людина талановита в усьому. Мистецтво Олександра Єгоровича пов'язує в єдине ціле духовну і матеріальну культуру, здійснює масову культурно-естетичну комунікацію, передаючи через предмети вжитку і зовнішнє середовище певний тип художньо-естетичних уподобань, в яких відображається дух свого часу. Ювіляр вивчає та щедро пропагує напрями розвитку українського народного декоративно-прикладного мистецтва. Ним зібрано багатий матеріал щодо народної вишивки, кераміки, писанкового розпису, різьблення

по дереву. На матеріалах досліджень педагога створено регіональний науково-методичний центр етнографії.

Приєднуємося до численних привітань вельмишановного ювіляра Олександра Єгоровича Ковальова із знаменними датами в житті та творчій діяльності.

Андрій Гриценко, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, член Національної спілки краєзнавців України

ТВОРЧІ РОБОТИ

Олександра Єгоровича КОВАЛЬОВА

У приміщенні музею археології
Національного заповідника «Глухів»
розпочала роботу
виставка мистецьких робіт
Олександра Ковальова
«КОЛИ ОЖИВАЄ ДЕРЕВО»

Вартість квитка - 6 грн. для дітей та студентів.
Час роботи: 8:00-16:30, у вихідні - на замовлення.
Довідки за тел.: (05444) 2-35-57, (066) 78-54-333.

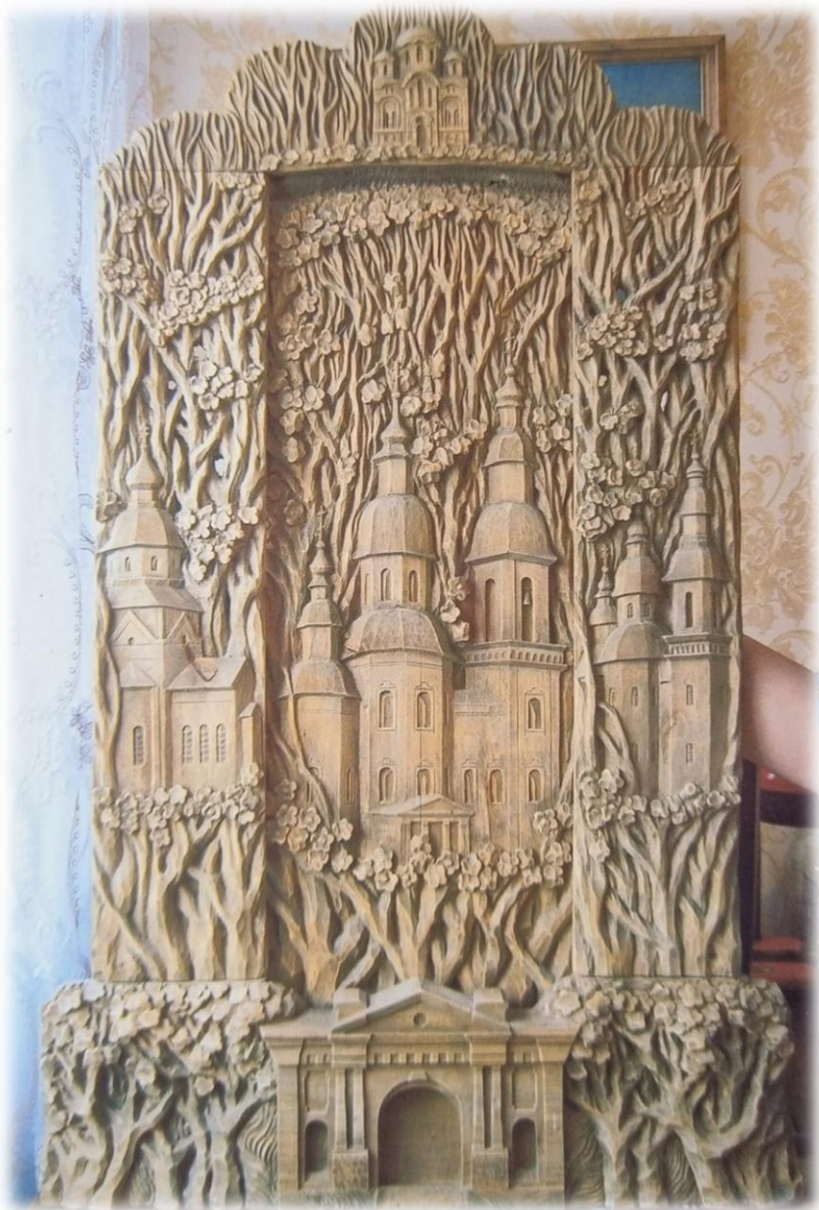
Приймаються замовлення на групове відвідування
виставок: «Чорні тюльпани» Донбасу»
«Миттєвості Великої війни»
«Дзвінка мелодія душі»

*Глухівський педуніверситет.
Тематична витинанка.*

Ранковий луг.
Живопис. Олія, картон.

Передзвін.

Дерево, різьблення по дереву, тонування.

*Вечірні дзвони.
Витинанка.*

*Великодній квіт.
Витинанка.*

*Дерево життя.
Витинанка.*

*Лісовичок. Тематична композиція «Білосніжка і сім гномів».
Дерево, різьблення, об'ємне зображення.*

БІБЛІОГРАФІЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ДОЦЕНТА О. Є. КОВАЛЬОВА

Результати досліджень представлено більш ніж у **30 наукових статтях, навчально-методичних посібниках та розвідках.**

СПИСОК наукових та навчально-методичних праць доцента Ковальова Олександра Єгоровича

1984

1. Ковальов О. Є. О. П. Довженко – художник. *Тези доповідей науково – практичної конференції.* Глухів, 1984. С. 27 - 29. (0,1 д.а.)

1985

2. Ковалев А. Е. С. Н. Сергеев–Ценский и живопись. *Тезисы докладов научно – практической конференции.* Глухов, 1985. с. 22 - 24. (0,1 д.а.)

1989

3. Ковалев А. Е. Формирование творческих навыков у учащихся младших классов на уроках изобразительного искусства. *Тезисы докладов областной научно – практической конференции.* Сумы, 1989. с. 35 - 37. (0,1 д. а.).

4. Ковалев А. Е. Особенности эмоционального восприятия в творческой деятельности студентов на занятиях студии художественной резьбы по дереву. *Тезисы докладов научно – практической конференции, посвящённой 115-летию Глуховского педагогического института (27 - 28 октября 1988 г.).* Глухов, 1989. с. 69 - 71. (0,1 д.а.).

1990

5. Ковалев А. Е. Некоторые вопросы совершенствования художественной подготовки студентов педагогических факультетов. *Материалы республиканской научно – практической конференции по проблемам художественного воспитания*. Одесса, 1990. с. 36 - 37. (0,1 д.а.).

1991

6. Ковалев А. Е. К вопросу о роли искусства в формировании личности. *Тезисы докладов межвузовской научно – практической конференции*. Глухов, 1991. с. 92 - 94. (0,1 д.а.).

1992

7. Ковальов О. Є. Проблеми і теорія сучасної української культури. *Матеріали республіканської науково–практичної конференції, присвяченої 1000-літтю м. Глухова*. Глухів, 1992. с. 84 - 86. (0,1 д.а.).

1994

8. Ковальов О. Є. Розвиток творчості студентів засобами декоративного мистецтва Сумщини. *Матеріали республіканської науково – практичної конференції, присвяченої 120 – річчю з дня народження його випускника Олександра Довженка*. Ч. 2. Глухів : РВВ ГДПІ, 1994. с. 29 - 30. (0,1 д.а.).

1996

9. Ковальов О. Є. Педагогічні умови формування творчої активності учнів молодших класів засобами декоративного мистецтва. *Матеріали обласної науково –*

практичної конференції 13-14 травня 1996. Глухів: РВВ ГДП, 1996. с. 32 - 33. (0,1 д.а.).

1997

10. Ковальов О. Є. **Методика викладання декоративного мистецтва у початковій школі.** Рекомендовано Міністерством освіти України як навчально – методичний посібник для студентів педагогічних інститутів, вчителів, вихователів дошкільних закладів. Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1997. 204 с. (11,8 д. а.).

1998

11. Ковальов О. Є. **Духовні криниці Сіверщини. Сіверщина: обласний тижневик.** Чернігів, 1998. С. 6. (0,1 д.а.).

1999

12. Ковальов О. Є. Джерела художньої творчості. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Мистецька і дизайнерська освіта України та шляхи її інтеграції у Європейський простір».* (6-8 червня 1999 р.; м. Івано-Франківськ). Івано-Франківськ, 1999. С. 48 – 51. (0,2 д.а.).

2000

13. Ковальов О.Є. Роль народного декоративного мистецтва у формуванні особистості. *Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Вища художня а дизайнерська освіта на порозі XXI століття»* (15 - 16 червня 2000 р.; Харківський художньо-промисловий інститут). Харків, 2000. С. 118 – 121. (0,2 д.а.).

2003

14. Ковальов О.Є. Декоративно-прикладне мистецтво Сіверщини як засіб формування художньої етнокультури

студентів. *Матеріали 4-тої Міжнародної науково-практичної конференції «Реклама і дизайн XXI століття».* (16 - 18 вересня 2003 р.; м. Київ); Київ, 2003. С. 23 – 27. (0,23 д.а.).

2005

15. Ковальов О. Є. Освітньо-виховні функції декоративно-прикладного мистецтва. *Збірник наукових праць «Інститут реклами».* Київ, 2005. (0,1 д.а.).

2006

16. Ковальов О. Є. **Декоративно-прикладне мистецтво в школі 1 - 7 класи. Навчальний посібник.** Рекомендовано Міністерством освіти України як навчально – методичний посібник для студентів педагогічних інститутів, вчителів, вихователів дошкільних закладів. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 144 с. (16,1 д. а.).

17. Ковальов О. Є. Морфологія, їх семантика знаків в змісті народного декоративно-прикладного мистецтва України. *Матеріали республіканської науково-практичної конференції. (Київ, 10 - 14 жовтня 2006 р.).* Київ, 2006. С. 14 – 17. (0,2 д.а.).

18. Ковальов О. Є. Сутність та принципи композиційного аналізу творів художньої вишивки Сіверщини. *Матеріали науково-практичної конференції. Збірник наукових праць. (м. Київ: «Інститут реклами», 15 - 16 травня 2006 р.).* Київ, 2006. С. 38 – 41. (0,2 д.а.).

2007

19. Ковальов О. Є. Сумська та Чернігівська традиційна вишивка та її тематичне колористичне вирішення. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції Київського державного інституту декоративно-прикладного*

мистецтва. (27 вересня 2007 р.; Київ). Київ, 2007. С. 48 – 59. (1,0 д. а.).

2008

20. Ковальов О. Є. Національне виховання учнів початкової школи засобами народного декоративно-прикладного мистецтва України. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції Одеського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. 16 - 19 травня 2008 р. (0,1 д.а.).

21. Ковальов О.Є. Наукові статті та матеріали дослідження історії розвитку декоративно-прикладного мистецтва Сіверщини, опубліковані в українському Щотижневику «Культура і життя», «Освіта», «Урядовий кур'єр» (1998-2008 рр.)

2015

22. Ковальов О., Ковальова Н. Унікальні мистецькі осередки Сумщини. *«Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст»*. Кн. 2: зб. наук. праць. (редкол: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред.. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. С. 304 - 308.

2016

23. Ковальов О. Історичні етномистецькі традиції в творах декоративно-прикладного мистецтва Сіверщини. *Сіверщина в історії України: збірник наукових праць*. / О. Д. Савицький (голова ред. кол.), О. М. Титова (заступник голови), Л. М. Бесов, С. І. Білокін, Л. О. Гріффен, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, І. В. Мошик, М. П. Недюха, А. А. Непомнящий, С. І. Посохов, К. М. Тищенко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Центр пам'ятокознавства НАН України і Українського товариства

охорони пам'яток історії та культури. Випуск 8. Київ – Глухів : Центр пам'яtkознавства НАН України і УТОПІК, 2015. С. 497 — 502.

2017

24. Ковальов О. Є. Декоративно-прикладне мистецтво Сіверщини як засіб формування художньої етнокультури студентів. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі художньо-педагогічної освіти: досвід і перспективи*. Одеса, 2017. С. 46 - 51.

2018

25. Ковальов О., Мірошниченко Н. Вивчення творів декоративного мистецтва Сіверщини як складова професійної підготовки учителя образотворчого мистецтва. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції. Кн. 1: збірник наук. праць / редкол.: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.* Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2018. С. 348 — 353.

26. Ковальов О. Є. З історії розвитку мистецтва витинанки. *Сіверщина в історії України: збірник наукових праць*. / І. В. Мошик (голова ред. кол.), О. М. Титова (заступник голови), В. І. Абакумова, Л. М. Бєсов, С. І. Білокінь, Л. О. Гріффен, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, О. І. Курок, М. П. Недюха, Ю. О. Нікітін, С. І. Посохов, К. М. Тищенко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Центр пам'яtkознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Київ – Глухів : Центр пам'яtkознавства НАН України і УТОПІК, 2018. Вип. 11. С. 369 - 373.

2019

27. Ковальов О. Є. З історії семантики ромбічного орнаменту у творчості майстрів декоративного мистецтва Сіверщини. *Сіверщина в історії України*: збірник наукових праць. / І. В. Мошик (голова ред. кол.), О. М. Титова (заступник голови), В. І. Абакумова, Л. М. Бесов, С. І. Білокінь, Л. О. Гріффен, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, О. І. Курок, М. П. Недюха, Ю. О. Нікітін, С. І. Посохов, К. М. Тищенко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Київ – Глухів : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2019. Вип. 12. С. 370 — 376.

28. Ковальов О. Є. **Образотворче мистецтво в школі 1 - 7 класи.** Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2019. 389 с. (13,3 д. а.).

2020

29. Ковальов О. Є. А. Лосенко — ректор імператорської академії мистецтв Росії XVIII століття. *Сіверщина в історії України*: збірник наукових праць. / І. В. Мошик (голова ред. кол.), О. М. Титова (заступник голови), В. І. Абакумова, Л. М. Бесов, С. І. Білокінь, Л. О. Гріффен, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, О. І. Курок, М. П. Недюха, Ю. О. Нікітін, С. І. Посохов, К. М. Тищенко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Київ – Глухів : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2020. Вип. 13. С. 151 — 155.

2021

30. Ковальов О. Є., Мірошніченко Н. О. Графіка у творчості класика українського образотворчого мистецтва Георгія Нарбута. *Сіверщина в історії України: збірник наукових праць*. / І. В. Мошик (голова ред. кол.), О. М. Титова (заступник голови), В. І. Абакумова, Л. М. Бесов, С. І. Білокінь, Л. О. Гріффен, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, О. І. Курок, М. П. Недюха, Ю. О. Нікітін, С. І. Посохов, К. М. Тищенко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Глухів - Ніжин, 2019. Вип. 14. С. 215 — 218.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ, ТВОРЧУ, НАУКОВУ ТА ГРОМАДСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ О. Є. КОВАЛЬОВА

1. Гриценко А. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини Олександра Ковальова. *Глухів.city*. 2023. 11 вересня. URL: <https://hlukhiv.city/blogs/311533/slavni-yuvilei-vidatnogo-mitcya-gluhivschini-oleksandra-kovalova> (дата звернення : 23. 10. 2023).

2. Гриценко А. Славний ювілей видатного митця Олександра [До 75-річчя з дня народження художника Олександра Єгоровича Ковальова]. *Глухівщина*. 2023. № 37 (28107). 21 вересня. С. 3.

3. Гриценко Андрій. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини [Олександра Ковальова]. *Сумський історичний портал*. 2023. 18 жовтня. URL:

<https://history.sumy.ua/methodical-materials/excursions/9769-hrytsenko-andrii-slavni-iuvilei-vydatnoho-myttsia->

hluhivshchyny.html?fbclid=IwAR0enpwyOdHq4G2Kz2K1a8OVhHj0ga4-HZiKk5sd97sA9-w8BXu8M5NlpwU (дата звернення : 23. 10. 2023).

4. Гриценко А. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини [Олександра Ковальова]. *Глухів.Info*. 2023. 11 вересня. URL: <https://hluhiv.info/slavni-yuvileyi-vydatnogo-myttysya-gluhivshhyny/> (дата звернення : 23. 10. 2023).

5. «Поетична топоніміка» - Презентація книги. *Кур'єр + ТРК «Глухів»*. URL: <https://kourier.in.ua/231-poetichna-toponmka-prezentacya-knigi.html> (дата звернення : 23. 10. 2023).

6. «Ажурна довершеність». Національний заповідник «Глухів». Офіційний сайт. 2020. 17 липня. URL: <https://nz-hluhiv.com.ua/novini/azhurna-dovershenist.html> (дата звернення : 23. 10. 2023).

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ, ВИКОРИСТАНІ У ПОКАЖЧИКУ

1. Гриценко А. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини Олександра Ковальова. *Глухів.city*. 2023. 11 вересня. URL: <https://hlukhiv.city/blogs/311533/slavni-yuvilei-vidatnogo-mitcya-gluhivschini-oleksandra-kovalova> (дата звернення : 26. 10. 2023).

2. Гриценко А. Славний ювілей видатного митця Олександра [До 75-річчя з дня народження художника Олександра Єгоровича Ковальова]. *Глухівщина*. 2023. № 37 (28107). 21 вересня. С. 3.

3. Гриценко А. Славні ювілеї видатного митця Глухівщини [Олександра Ковальова]. *Глухів.Info*. 2023. 11 вересня. URL: <https://hlukhiv.info/slavni-yuvilei-vydatnogo-myttcya-gluhivshhyny/> (дата звернення : 26. 10. 2023).

4. Ковальов Олександр Єгорович. *Офіційний сайт. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка*. Розділ: Науково-педагогічні працівники. URL: <http://gnpu.edu.ua/index.php/ua/pro-universytet/naukovo-pedahohichni-pratsivnyky/439-kovalov-oleksandr-egorovich> (дата звернення : 26. 10. 2023).

5. Ковальов Олександр Єгорович. *Книга педагогічної слави України*. URL: <http://kps-ua.net/2010/sumska/kovalov-oleksandr-egorovich> (дата звернення : 26. 10. 2023).

6. Ковальов Олександр Єгорович. *Сумщина в іменах : енциклопедичний довідник* / Голов. ред. В. Б. Звагельський. 2-ге вид., перероб. та доп. Суми: Рекл.-вид. об-ня “АСМедіа” ; Сум. держ. ун-т ; Видавничий дім “Фолігрант”, 2004. С. 206, 413.

7. Митець нашого вузу. Ковальов Олександр Єгорович. *Освітнянські обрії* : газета Глухівського державного педагогічного університету. 2003. № 11 – 12 (36 – 37). Вересень – жовтень. С. 7.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ВСТУПНЕ СЛОВО	5
ОСНОВНІ ЕТАПИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ	
ОЛЕКСАНДРА ЄГОРОВИЧА КОВАЛЬОВА	9
Життєпис: крок за кроком	9
Творчість: крок за кроком	12
Затишне сімейне коло	15
Нагороди	16
СЛАВНІ ЮВІЛЕЇ ВИДАТНОГО МИТЦЯ	
ГЛУХІВЩИНИ	17
ТВОРЧІ РОБОТИ ОЛЕКСАНДРА ЄГОРОВИЧА	
КОВАЛЬОВА	30
БІБЛІОГРАФІЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ДОЦЕНТА	
О. Є. КОВАЛЬОВА	39
ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ, ТВОРЧУ, НАУКОВУ ТА	
ГРОМАДСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ О. Є. КОВАЛЬОВА	47
ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ, ВИКОРИСТАНІ У	
ПОКАЖЧИКУ	49

Довідкове видання

Видатні імена та події

**Олександр Єгорович Ковальов:
біобібліографічний покажчик
до 75-річчя з дня народження**

Підп. до друку 05. 11. 2023 р.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 1,76. Тираж 200 прим. Зам. № 3437

Облік.-вид. арк. 2,28. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24,

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у Глухівському національному педагогічному
університеті імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24

